

KATH. ISKOLAI LAP.

OKTATÁS-ÉS

NEVELÉSTANI FOLYÓIRAT.

BUDAPESTEN,

11.

MARTIUS 20. 1849.

Megjelenik e' lap hetenkint egyszer, másfél iven. Előfizethetni rá, postán járátva 3 frt-, helyben 2 frt- 30 krjával, minden postahivatalnál, 's Pesten a' 'Religio és Nevelés' szerkesztőségénél, (Üllői ut. 822. sz.) és Hartleben K. A. könyvkereskedésében, a' vácsi utzában.

Tartalom: Az elemi-iskolák' igazgatói. Acsádi Jakab. — Nőiskolákról. — Tankönyveink. Sebestény Vendel. — Az elemi-tanodai nyilvános vizsgálatok. Acsádi Jakab. — Elmélgedések az ünnep- és vasárnapi evangéliumok fölött. — Visszaadott kölesön. — Emlékmondatok.

Az elemi-iskolák' igazgatói.

Tudjuk, hogy kisebb városokban, 's faluhelyeken, az elemi-iskolák' igazgatói a' lelkészek. Ezen szokás a' tanító- 's a' kisdedekre nézve igen czélszerű; ha ök e' hivatalnak ugy, a' mint kell, megfelelnek. Ekkép ugyanis a' vallás-erkölcsös nevelés legjobban kezelhetetik: már csak azért is, mert az illető lelkész, mint igazgató is, és mint hitelemző (katecheta) is, hat a' gyermekek' nevelésére. Nem czéлом itt bonczkés alá venni szigoruan, mennyire felelnek meg a' lelkészek hivatásuk' e' fontos részének; mert e' tárgy' lelkismeretes megbírálása nagyobb tapasztalást igényel, mint minőt én abban mindeddig szerezhettem: nézeteimet mégis, és az általam itt-ott tapasztalt hiányokat közzétenni elhatározám; azokat indokkal is támogatandó. Minden lelkész hallgatta, mint hittanuló, a' neveléstudományt; miért is azt gondolná az ember, hogy — mivel csakugyan hallgatta — már alkalmas is az iskolák' igazgatósára. Pedig nem ugy van. Ök tudnillik, mint hittanulók, a' módszertanból mit sem tanultak; kivéve a' katecheticát: pedig nekik a' tárgyak' mi módoni előadásában jártasoknak kell lenniök, hogy, mint igazgatók, hivatásuknak jól megfelelhessenek. Ugyanis csak ekkor fogják ök kijavíthatni a' kijavítandókat, 's utba igazítani a' netalán tévelygő tanítót; szóval, ök csak ekkor lehetnek valódi igazgatók. 'S ime ez nagy hiány. Mert hiában, hogy egyki jó igazgató legyen, attól szükségkép megkivántatik, hogy a' nevelés- és módszertant legalább ugy értse, mint minden tanító; ámbár én többet kívánok egy igazgatótól: mert neki igazgatónia kell. Innen most már kiviláglik, hogy kik lehetnek jó igazgatók. Nem akarok én itt a' t. cz. lelkész uraknak az iskolák' igazgatása körüli érdemeiből legkisebbet is levonni: mert hogy szám-

ELSŐ FÉLÉV.

tanok vannak, kik csakugyan mint igazgatók is, és mint hitelemzők is tündöklenek, azt a' kaján irigység sem fogja tagadhatni; de az is igaz, miszerint találkoznak olyanok, kik bizony nem arra valók. Azért tisztelet, becsület: — de igazság is. Ezen pedig segíteni kell mielőbb; mert minél tovább késünk, annál több lesz az illy igazgatóság-
nak keserü gyümölcse. Segíteni pedig ezen vajmi könnyü. Rendeltessék t. i. egy, nevelés-és tanításban jártas egyén minden papnöveldebe, kinek szoros köteletségül hagyassék meg, hogy a' hittanulókat épen ugy vezesse be a' nevelés- és tanítástudományba, valamint vezettetnek a' képezdekben a' növendékek. Jól meg kell itt jegyezni: a' 'nevelés- és tanítástudományba' csak; mert a' hittanulók, mint miveltebbek-, és szigorubb tudományokkal foglalkozóknak, ez elégséges. Tovább járjanak hetenkint legalább egyszer, az elemi-iskolákba, hol az előadásokat kísérlék figyelemmel. Ez történik külföldön is. Mert hiában, a' nevelés-és tanításnál, gyakorlat nélkül, nem sokra megyünk. Könnyü fönnen hirdetni: 'ezt ekkép, azt meg akkép kell tenni'; de a' gyakorlat sokszor meghazudtolja az elméletet. Ekkép a' képezdei növendékek, mint egykori tanítók, a' hittanulók mint egykori igazgatók 's hitelemzők, egyenlően nyervén a' nevelés- és tanításban igaz utmutatást, mint tárgyavatottak vehetik át az olly diszes hivatalukat; 's mint illyenek, vajmi hasznosan, vajmi édes örömek közt foghatnak föllépni 's működni: a' hazának, 's az anyaszentegyháznak hasznos, és jó embereket, keresztényeket, 's polgárokat képezendők.

Acsádi Jakab,
k. képezdei tanár.

Nőiskolákról.

(Különös tekintettel a' münsteriekre.)

Számnélküliek a' tervek és javaslatok, mellyek a' miveltség' általánosítását czélba vevő iskolák' emelésére, naponkint indítványoztatnak: de csekély kivétellel, mindannyian azon egyoldalúságban szenvednek, hogy jobbára csak a' gyermekeket tartják szem előtt, 's a' női fiatalság' kiképezésére nem fordítanak oly gondot, minőt az, igazság szerint, 's az ügy' fontosságánál fogva is érdemelne. Pedig a' gyermekeknek bármilly czél szerű kitaníttatása- és nevelésével, még nincs minden megtéve; sőt, mondhatni, mikép a' családi jóllét, házas erények, 's ezeken alapuló, valódi jó gyermeknevelés, meg szülői boldogság' főfőtényezője lön a' számításból kifeledve. Mert ha a' nők nincsenek azon házas, és legszorosabb értelemben vett családi foglalkozásokra kellőleg képezve, mellyek a' mindennapi szükségek' kielégítése felől gyengéd szeretettel gondoskodó anyák, nővérek, dajkák, gazdasszonyok 'stb. által egész csendben végeztetve, az ápolásukra bizott kisdéd gyermeknek szintugy, valamint a' munkás férjnek, és elaggott, tehetetlenné vált öregnek, sorsávali megelégedését, házi békéjét, vagyonának takarékosság általi megőrzését, és szaporítását is, legnagyobb részben eszközlik: ugy haszontalan a' férfinak minden tudománya, széles ismerete, 's megfeszített igyekezetü munkássága. Ha a' házas életnek zajtalan, de a' családtagok' boldogítására, vagy boldogtalanokká tevésére legnagyobb befolyással bíró kötelességeihez nialt nők nem fogják föl az emberi-nemnek, a' vallásos erény 's értelmi kifejltség által elérhető magas rendeltetését, a' szerény magaviselet-, igazságosság-, könyörületesség- és Istenben vetett tántorithatlan bizodalomnak, az élet' viszontagságai közt emez egyedüli biztos horgynak, végetlen becsét, a' női gyengédségnek erkölcsöket szelidítő hatalmát; 's ha mindezen erényekre nem ők nyujtanak, a' hozzájuk bizodalom- és szeretettel simuló kisdédnek, első oktatást, 's benne később is, szó- és példával nem ők (mint kik vele legtöbb időt töltenek, és magaviseletének legközelebbi tanui,) ápolják az otthon és iskolában hallott igazat és jót: — ugy az iskolai tanításnak aránylag rövid ideje alatt becepegtetett legszentebb fogalmak 's elvek is, nyom nélkül fognak a' gyermek' szive- 's elméjéből kitörültetni; ugy az erkölcsökbeni vadság, a' magaviseletbeni nyersség, a' gyengédebb indulatok-, 's mélyebb vallásosságot igénylő nemes érzelmekrei képtelenség, mellyet a' hárdolatlanság' nevezetével legrövidebben, 's néha egész nemzetek- és nemzedékeket is

hiven jellemzőleg lehet kifejezni, kiürthatlanul meg fog a' családok és népek' kebelében honosulni, 's minden, ugy nevezett miveltségei törekvésünket, a' költséges tanító-intézetek' minden sikerét, meghiusítandja. A' miveltséget, e' szó' valódi értelmében, csak azon, mély vallásosságon alapuló gyengéd érzelmek, 's mások iránti kimélettel teljes, mert emberszerető szivet tanusító külmagaviselet tehetik általánossá, mellyekre a' gyermeket alig taníthatja más, mint a' nyja. A' csupán gyermekekre számított tanító-intézetek' bármilly nagy száma és tökéletessége sem fogja pótolhatni az emberiség' nevelése- és kimivelésébeni azon hiányt, mellyet a' kellő kiképezés nélküli nők, a' családi nevelésben hagynak; 's miután abban, a' mivel valaki nem bír, másokat sem részesíthet, a' nőiskolák' elhagyatottsága, vagy épen nem léte mellett, még sokáig hagyandnak.

Ha valamikor volt, most van itt az ideje, hogy e' tárgy komolyabb figyelemre méltattassék. A' közoktatási országos rendszerek mindenütt többtöbb évet szabnak az elemi oktatásra; (a' porosz-honi iskolai törvények, legalább a' keleti 's nyugoti porosz tartományt illetőleg, épen a' 14-dik betöltött évvel rendelik az elemi oktatást befejezendőnek!) ugy hogy az elemi-iskolákba már nem csak kisdédnek, hanem fölserdült ifjak 's leányok is küldetnek. Annál szükségesebb annakokáért, a' különben is szaporítandó elemi osztályokat akkép rendezni, hogy a' már kissé korosabb leányok, a' gyermekektől elkülönözöten, saját rendeltetésöknek megfelelő, külön taníttatásban részesülhessenek. Mert csak ez azon egyedüli út és mód, melly a' leányok' tanítása- és nevelésének javítására czélzó intézkedések' további kifejlesztését lehetővé teszi. Minthogy pedig soha sem voltunk a' kivihetetlen, 's egyedül elméletben szép tervek' magasztalói; hanem szerettünk mindig a' másutt már létező, következőleg valósíthatónak bizonyult kétségtelen jóra, mint előképre, 's utánozandó példára hivatkozhatni: az itt szóba hozott javítást illetőleg is, inkább mások' észrevételeit, tapasztalatait, 's kétségbevonhatlan adatait mondandjuk el, mint saját gondolatinkat; 's vonatkozva a' münsteri tartományban divatozó nevelési és tanítási rendszerre, az ott életbe léptetett nőiskolák, és elemi tanítónékat képző intézetek fognak előadásunknak irányt és tárgyat szolgáltatni.

Az elemi-iskolák' jobb lábra állítása magával hozván a' tanítási tárgyak' szaporítását és osztályozását, természetesen mntatkozik azon kérdés: valljon nem tanácsos-, vagy épen szükséges-e, a' fiúknak a' leánygyermekektől elkülönözése, már csak a' tanuláshani nagyobb előmenetel szempontjából is; 's valljon az elemi-iskolákat,

főleg nagyobb számú gyermekekkel bíró községekben, a' nélkül is több osztályuakká kellvén tenni: nem czélszerű-e az új rendezés' alkalmával azonnal akkép intézkedni, hogy a' kissé nagyobb, 8—12 éves, leánykák, külön osztályba soroltatván, saját, még pedig női tanítót nyerjenek? Miután csak illy vezérlés mellett remélhető a' női készségek- és szép tulajdonoknak azon elsajátítása, mellyet az iskoláztatás által elérni szándék. Mi az e' kérdésekre adott feleleteket nagy részben változatlanul kiírhatjuk a' neussi, Rottels által kiadott folyóiratból¹⁾; mert tárgyavatottabban ki sem fog e' tárgyhöz szólhatni.

Legelső kérdés, a' leányiskolák' módjoni szerkesztését illetőleg, az lehet: „valljon a' kisdedeket, mindjárt iskolába-küldetésöknél szükséges-e nemök szerint elkülönözni? — Ha a' természet' szavára figyelmeztünk, melly az illy koru kisdedeknek egymással elfogulatlan társalkodásában, 's kellő fölügyelet mellett, ártatlan játékában nyilatkozik: ugy ez elkülönözést a' gyermekek' 8—9 éves koráig szükségtelennek fogjuk találni. 'S így találták ezt ez ideig minden népek, még azok is, mellyeket, mint az angolt, éjszakamerikait, francziát, stb. az elemi-iskolát illetőleg semmikénszerítő törvény' szabályai sem határozták az így, vagy másképp cselekvésre. Kilencz-tíz éves korukig a' gyermekek ott is közös iskolákba küldetnek. Ugyanezt tapasztaljuk a' magán-nevelésben is, még olly családoknál is, mellyeket nem a' gazdálkodási szempont ösztönöz, több vagy kevesebb tanító 's nevelő' tartására. Nem is lehet e' gyakorlat' helytelen voltának bebizonyítása végett, a' Van Espen által idézett amaz egyházi törvényre hivatkozni, mellyben (Jur. Eccl. Univ. P. II. tit. XI. cap. V. de Scholis puerorum. §. 19.) rendeltetik, hogy: „a' figyermek a' leányoktól elkülönöztessenek;“ mivel a' lefolyt régibb századokban, rendszerint azon kort meghaladott gyermekek küldettek az iskolákba, mellyről itt szó van. Azert, már csak az idézett, 's az egyház' szellemét eléggé tanúsító törvényrei tekintetnél fogva is, méltán föltehető azon 2-dik kérdésre térünk át:

„Valljon a' 8-dik esztendő meghaladott (8—13 éves) gyermekek is együtt járjanak-e, 's vegyesen taníttassanak azon egy iskola-osztályban? Halljuk, mit mond erre a' tapasztalás: „A' figyelmes vizsgáló bizonyosan észreveendő, hogy az illy korba jutott fiúk és leányok egymás' társaságát már kerülik, 's egymás iránt némi tartózkodással kezdenek viseltetni. Játék közben már csak ritkán

találhatni őket együtt. Nem akképen kell-e ezt vennünk, mint a' mindent bölcsen intéző gondviselés' intését, hogy többé nem együvé tartoznak? 'S valóban, amaz években, a' külön nemü gyermekek már külön bánásmódot, és külön tanítást is igényelnek.“

„Míg a' fiúkat csak komolysággal tarthatni féken, a' leányokat nyájas utbaigazítással is vezethetni. Amazoknál gyakran szükséges a' szigorú parancsolat; míg ezeknél a' gyengéd értésül-adás is elegendő. A' mit tenni, vagy elhagyni kell, azt a' fiúknak, alapos okok' ellenállhatlan erejével, vagy a' tanítói tekintély' súlyjával szükség szívökre kötni; büntetésekkel fenyegetések is gyámolítván azt; mellyek, ha kívántatik, végre is hajtatnak: míg a' leányokkal rendszerint elegendő tudatni, mi az, mit a' fölebbvalók (föltéve, hogy ezek értik a' nem olly fölöttébb nehéz mesterséget: magukat a' gyermekekkel megkedveltetni,) ohajtanak, 's mi azoknak kedves, vagy ellenökre van. Tovább: a' gyermekek 's általában az emberek, nem anyagok. A' legjobb akarat mellett is történnek hibák; de épen ezért, ismétlés' esetében, a' büntetések is elkerülhetlenek. Már pedig annyi bizonyos, hogy egy leányra nézve a' pirongatás sokszor többet, legalább használ annyit, mint mennyit a' tettleges büntetés egy fiúra nézve. Ha pedig az ugyanazon iskolába járó fiúk és leányok, ugyanazon vétséget követik el, például otthoni munkájokat el nem készítik: milly zavarba kell a' fölebbvalónak jönnie, ha fenytői tekintélyét kell használnia? Ha, mit fölteszünk, a' történet megrovás nélkül hagyja, ugy nem teljesíti kötelességét, 's a' vétkes elnézés' bűnébe esik. Hamindkettőt egyformán megdorgálja, ugy ezzel a' fiúra nézve nem tesz eleget. Ha pedig mindkettőt egyaránt bünteti, ugy a' leánynak több fájdalmat okoz, mint mennyi szükséges volt, javításának eszközlésére. Ha a' leányt csak dorgálja, a' fiút pedig bünteti, ugy részrehajló lesz, vagy legalább ollyannak fog látszani. Fiúkat és leányokat azon egy iskolában, együttnevelni, sokkal nehezebb föladat, mint sokan vélik. De méltó a' fáradságra, e' tárgyat bővebben is fejtegetni.“ (Folyt. köv.)

Tankönyveink.

Örömeztőbb látandottam magam is egy avatottnak, a' tankönyvek' érdekébeni fölléptét, hogysem én, ki különben is csak szükségben vagyok elemi-tanító, 's az egész nem szakom, vegyem azokra nézve igénybe e' lap' t. olvasóinak figyelmét: de minthogy eddig a' mi említés tétetett könyveinkről, az csak általános volt; ez vagy amaz javasoltatván iskoláinkba behozatni; 's a' használat-

¹⁾ Katholische Zeitschrift für Erziehung und Bildung. Herausgegeben von Dr. Theodor Rottels. Neuss, 1846. '90 's köv. 1.

ban levőkről is tüzetesen, tudomra, még senki sem nyilatkozott; szerintem pedig ezekben is mulasztatlan szükségünk van a' reformra: azért tovább már nem tűrhethvén sem a' várakozást, sem panaszainnak utóbbra halogatását, elmondom ezenel azok felőli nézeteimet, szokott egyszerűen.

Tanítóink, a' régiebbek szerint, az által nehezítik a' tanítást, hogy növendékeikben a' lehetőnél érettebb szellemi tehetségeket tesznek föl, 's ehhez alkalmazzák azután magukat mind a' tanításban, mind pedig a' tankönyvek szerkesztésében. Tudva levő dolog, hogy az emlékező tehetség az, melly legkorábban fejlődik ki a' gyermekben; a' melly pedig legutóbb, az, az értelmi. Már pedig tankönyveink szerkesztői ezt olly kevésbé vették tekintetbe, hogy nem csak a' gyermek tehetségeit szárnyalták túl, hanem még a' tanítók' nagyszámának tehetségeit is tulterhelték. A' mi pedig könnyebb bennök, az, a' helyett, hogy élesztené az emlékezetet, fejlesztené az értelmet, üres meddőségével ezt elkedvetleníti, amazt ellomhasztja. Azért nem is hiszem, hogy mostani könyveinket valaki föltétlenül, még utóbbra is haszonnal megtarthatókul vélje. Az újabb tanításmód és tanrendszerek új tankönyveket tesznek szükségessé: mert ezekkel amabban czélt nem érünk, vagy csak nehezen. A' mint vannak, úgy tovább meg nem állhatnak: ha csak általuk folyvást gyötörni és gyötörtetni nem akarunk. Elmondom okaimat mindegyik felől.

I., Kis magyar ABC a' falusi iskolák számára.*

Mindjárt a' czim hátlapján találkozunk a' „Magyar nagy és kis betűk”-kel. Most már több betűnk van, mint volt csak nem sokkal ezelőtt is; de az e betű két különböző hangja, mint csak e' szóban is: „ember.” (?) külön két jegyben még nincs megadva. *) Pedig ez nem csak a' nyelvünket ta-

*) Az e betűt illetőleg, daczára az annak hangoztatásában sokaktól és régen észrevett különbségnek, még mindig elég zavarosak a' fogalmak: mit már csak az is tanúsít, hogy csupán e' betűre nézve nyilvánítják legtöbben abbéli kívánságukat, hogy az annak hangoztatásában észrevett különbségek külön jegyekkel tüntessenek ki: holott, mi az e betűre nézve áll, alkalmazható az a-ra is. Az e betűnek többnyire három különböző hangot szoktak tulajdonítani nyelvészeink: pedig négyet lehet és kell: mint az a-nak is (ámbátor mindnyáját mindenik nyelvben, nevezetesen a' magyarban, nem találjuk föl). E' hangok: 1) A' rövid e; mint a' következő szavakban hangzik: „te”, „megy”, „kefe”, stb. 2) A' vont e; mellyet a' németek kettős ee-vel írnak: például ezekben: „Meer, Heer, See” stb., vagy egy e-vel is, h betűt téve utána: például: „sehr. Lehre” stb. A' magyar nyelvben eredetileg szinte otthonos: mikép a' palócz és pórias beszédmód bizonyítja; de a' kimivelt nyelv- és közbeszédben alig fordul elő már más szóban, mint ebben: „keed.” Leghelyesebben illy jegyet lehetne neki adni: é. 3) A' rö-

nuló idegeneknek, hanem saját véreinknek is nagy könnyítésére szolgálna. A' kettős betűket, ha már

viden ejtett é: mellyet mi magyarok általán hosszú é-nek nevezünk; 's melly legvilágosabban a' kérdő e-ben hangzik; például: „Hivtad-e?” „Elment-e?” A' német nyelvben gyakrabban fordul elő: például ezekben: „setzen, sprechen, letzen” stb. Sokan a' magyarban ekképen jelelik: é; mások így: é. 4) A' hosszú é: ezekben: „kép, szép, bél”, stb. De mit az e betűre nézve itt elmondtunk, ugyanazt szintolly joggal állíthatni az a betűről is. 1) A' rövid a: ebben: „rab, kar, hal”, stb. 2) Vont a; ezen német szavakban: „Waare, Same, Aal, Arm, Masz”, stb. Nyelvünkben a' pórias kimondás örzi még e' hangot, mellyet a' jeggyel jelelhetnénk. 3) A' röviden ejtett, 's a' latin nyelvben általános használatánál fogva latin a-nak is nevezhető á, melly a' 3-dik e-nek felel meg, és á, vagy ä jegyet kaphatna. Nyelvünkben ez nem otthonos, és csak a' tótos (vagy cigányos) kimondást elsajátított egyének által használtatik — hibásan. A' latin „calamus-, thalamus-, magnus”-ban stb. elég világosan hangzik; 's ki ugyanazon szájnnyitással próbálja kimondani e' magyar szót „alap”, mellyel a' latin „calamust”-t kimondta, az érteni fogja a' latin a, és magyar, rövid a közötti nagy különbséget. 4) Hosszu á: e' szavakban: „ház, tár, járom”, stb. Már mi ezen négyes hangok közötti különbséget illeti, mi azt olly lényegesnek tartjuk mind az a, mind pedig az e betűre nézve, hogy helyesnek itélnök e' betűknek küllalak általi megkülönböztetését is. Mi, nyiltan kimondva, az első és második számok alatti e-t és a-t, nem is tartjuk azonegy betűnek, a' 3-dik és 4-dik szám alattiakkal. Mert minden hangot csak addig lehet azonegy betűvel, jelelni, míg e' hang lényegében nem változik. Már pedig lényegileg más hang az ollyan, mellynek kiejtéséhez a' beszéd-organumok' használatának módosítása kívántatik, 's mellyekhez a' hangnak pusztá meghosszabbítása, huzása, nem elegendő. Ha valaki száját nem változtatja, azt nem nyitja tágasabbra, szájpaddlását nem emeli fölebb: úgy az 1) alatt fölhozott a- és e-ből, bármint meghuzza is valaki, 's vontassa kimondását, soha sem lesz az, mit mi magyarok hosszú á- és é-nek nevezünk, 's a' 4-dik szám alatti jelekkel szoktunk bélyegezni. A' 3-dik és 4-dik szám alatti á, á, é, é, egészen más alaku szájnnyitással mondatnak ki, mint az 1-ső és 2-dik szám alattiak; tehát csak úgy egészen más, az előbbiektől különböző betűk: mint különböznek az i, u, ü, vagy o, ö. 'S valamint az o és ö, u és ü, nem mondhatók azonegy betűnek, jóllehet alakjuk, egyes pontokat kivéve, azonegy: úgy a' latin (rövid) ä, és magyar á is különböző betűk az a-és vont ä-től; az é és é is különbözők az e- és e-től: — mert m á s szájnnyitással mondatnak ki. Ha az i meghuzatik a' kimondásban, lesz belőle (hosszu) í, az o-ból (hosszu) ó, ü-ből (hosszu) ü, stb.: azért azonegy betűk. Mint az illető hangok is ugyanazok: csak hogy majd rövidebben, majd hosszabban, azaz: megszakítva, vagy vontatva mondatnak ki. Ha tehát a' latin a, vagy magyaros hosszú á is ugyanazon hang volna a' magyar rövid a-val, vagy a' vont ä-vel: úgy a' rövid a-nak is, ugyanazon szájnnyitással kellene kiejthetőnek lennie, 's csak a' kimondást kellene huzni; — pedig így a' rövid a-ból lesz ugyan német aa, de soha se' magyaros hosszú á, vagy csak

nem sikerült egyszerűsíteniük, **) az egésznek végén szeretném látni; mint most az idegen betűk rakvák. Felöltő még a' gyermeknek is, az egyeseket a' kettősekkel egy sorban tanulni; kivált ha, mint mestereink mai napig is, két különböző hangot tanítunk a' kettősekben. Elmaradhatna akkor a' C és Cz közé bigyesztett „vagy“ szócska. Különben is az e' felől kérdezősködő gyermek' tudnivalóját hamarjában nehéz kielégíteni. A' kis betűket nem a' nagyja alatt, hanem mellette, hova helyesebben illik, jobban is tartozik, kívánám tétetni.

A' „Magyar írásbetűk“ fölötté kacskaringósak; én ezeket csak az egyszerűebbek után taníttatnám. Jó azonban, ha többféle nyomtatási és írásbeli betűk foglaltatnának itt is, legalább végül; hogy azok' segedelmével a' szegény falusi ember elolvashatná a' városi czifra czimeket 's másféle fölriratokat.

Következik a' betűk' egybefoglalása. Általános megjegyzésem erre az, hogy az itt következő néhány lap' betűi a' mostaninál jóval öregebbek legyenek; hogy ujjal is, ne csak tühegygyel legyenek egymástól megválaszthatók. A' betű azonnal világosabb, és könnyebben tanítható és tanulható lesz. Mint vesződik most a' tanító, míg a' gyermek' szemeit és figyelmét a' 4--6 betűnyi szó' 2-dik, 3-dik, 4-dik, 5-dik betűjére vezetheti; 's megnyit pillácsol szegény gyermek, míg kitalálja e' picinyke öt közül a' középsőt! Az e a' c-től, az u az n-től, a' papír' itatóssága miatt nem mindig

latiná is. Legjobb lenne emél fogva az à- és á betűket, egy szinte az è-t és é-t is, két, egymástól különböző betűnek mondani; mellyek, daczára külalakbani hasonlatosságuknak, csak úgy különböznek egymástól, mint az e, és ö, vagy o és ő; 's mellyeket, mint minden hangzókat, lehet röviden is kiejteni, de lehet huzni is. E' szerint lenne rövid a, és hosszú (azaz: vont) ā; rövid (latin) â (à?) és hosszú á; rövid e és hosszú ē; rövid è (è) és hosszú é; a' szokatlanabb jegyek azon hangok' jelelésére használtatván, mellyek nyelvünkben ugyis alig, vagy csak ritkábban kerülnek elő. (Azt, hogy e' szóban „ember“, mi két külön hangu e-t nem vagyunk képesek fölfedezni, szinte meg akartuk röviden érinteni.) Szerk.

**) A' mi halad, azért, úgy véljük, el nem marad. Ha eddig nem sikerült is az összetett betűk' egyszerűsítése körül tett néhány kísérlet, azért mi a' reményről lemondani nem akarunk, hogy az egyszer csakugyan fog sikerülni: mivel a' mi természetesebb, annak van jövője. Már pedig van-e valami természetesebb annál, hogy egy hang csupán egy jel által jeleltessék, ne pedig kettő, három által? Ha az európai legtöbb mivel nyelvvel fölhozható példák ellenünk vannak is, mellettünk van a' görög és latin mivel nyelvek' példája; mellyek távol attól, hogy két betűvel jeleltek volna egy mássalhangzót, néha még kettőt is egy betűvel irtak. Példák rá a' görög ξ és latin x, mellyekben a' k és sz, a' görög ψ, mellyben a' p és sz hangzanak együtt, azon egy betűalak által jelelve. Szerk.

különböztethető jól meg. Ez, különben is, minthogy betűfoglalásul van készítve, a' legszerencsétlenebb szerkezetű, 's tart három egész lapon át egytagu szavakból. Ha a' tanonc minden szakaszban tudja az első sort, 's minden sorban csak az első betűt, tudja mind a' három egész lapnyi tartalmát, vagyis igazán semmit sem tud. Mert elmondja ugyan a' „be, bi, ba, bo, bu, cze, czi, cza, czo, czu“—t' stb.; de mutassunk csak kiválólag, például az első sorbani „ba“—ra, ezt csak úgy találja el, ha ismét elkezd „be, bi, ba“; de itt azután állítsd is őt meg hirtelen: mert különben akkor sem veszi észre, hogy épen most mondá el a' keresett „ba“—t. 'S ezen örök mindig azon egy módoni, stereotyp ismétlése az egyforma szótagoknak, a' helyett, hogy az emlékezetet élesítene, lankasztja azt: 's a' gyermek hosszas, kínos időpazarlás után tanulja meg azt, mire ezen abracadabrai szerkezettel tanítani akarták. Czélszerű volna azért minden sorban másképen rendezni a' betűket; mi által az emlékező tehetség éber figyelemben tartatnék, az értelem gyarapulna, a' nyelv pedig nem kerepelne haszontalanul. A' 10-dik lapon már több betűnyi egy-tagu szavak állnak. Szinte elmeficzamító szerkezet; csak itt-ott hajlik el az előbbtől. Például: „ir, irt, irts, irtsd, ér, ért.“—stb. Minek többszöri előfordulta által a' tanonc ezt: „ir“, nem elégti, hanem t-vel toldja, már ő nála szükségessé vált ragasztékkal: 's e' szerint bának a' többi, e' szakban levő, két betűnyi szavakkal is. Hasonlóképen nem mond „orts“—t, hanem hozzá foglalja a' d betűt is; mi pedig csak a' következőben jön elő. Ne vélje azonban senki, hogy ezek csekélységek; nem, ezek mind megannyi bosszantó 's fárasztó dolgok.—Jönnek a' két-tagu szavak. Ezek' folytában vannak keresztnevek is; ha mégis mind azok: mert én ugyan nem tudom, hogy „Zair, Jahel, Szira“ nevekre hol keresztelnek. Ezek' helyét méltábban foglalnák el régi stylusi magyar neveink, például: Batthányi, Széchenyi, Zichy; vagy a' még gyakrabban, és a' közéletben is előforduló, köz- és tulajdonnevek, ugmint: „executio, discretio, Simplicius, Schwarzenberg“,—stb. Nem tudunk népünk' kezébe könyvet adni, mellyben az nem találkoznék sok olly szavakkal, minőket a' mostani ABC-és könyv után elolvasni nem képes. Röviden, és a' mennyire szükséges, tanítsuk meg erre is a' gyermeket.

Az olvasás' tartalma a' legszegényebb, a' mi csak lehet: csak egy egészséges eszmét is hiában keresnél benne. Mindennapi, ismert, száraz, unatató egymásutánból van az összeférczelve. Holott állhatna természettani, egészség- és gazdaságtani, játék- és erkölcsi darabokból; úgy szinte Krisztus urunk' fonséges mondataiból, különösen pedig a' vasárnapi evangéliumok' néhányából. 'S mig most

növendékeinkkel szalmát csépettetünk, addig a' javaslattal szükséges ismeretekre, erkölcsiségre és vallásra is taníthatnók őket. — De hibás anyyiból is e' szerkezet, hogy mig kezdetben minden szót egy „,“ által választ el a' másiktól, utóbb minden szótag külön áll; ugyanazon távolságban egymástól, mellyben a' következő szó az előttevalótól. A' 24-dik lapon olvashatni például: „Az én a nyám né ha ke nyér ká sa le vest“ stb. Most a' kezdő szedjen ebből ki szót szó után!

„Az olvasás' szabályai“, bármennyire belátom is szükségességüket, a' mondottak szerint, i n n e n e l is maradhatnak. De el máshonnan is; mert az olvasásban csakugyan nem képesek szabályozni a' gyermeket. Volna még valami írásféle tartalom is; csakhogy annak nem járja meg: pedig a' milly könnyen lenne egyuttal tanítható, szintolly hasznos lenne a' tanulóra nézve.

Vannak imádságok is, mellyek közül sajnos nélkülözöm a' „Közgyónás“-t, rózsafüzéri litkokat.

A' könyv' tökéletessége magával hozná, hogy ugyanabból a' számokat is megtanulhatnák. Ennek szüksége mindennapi a' közéletben.

Ezek volnának kínos tapasztalataim 's nehézségeim e' könyvre nézve. Különbén e' könyv az, melly évenként ezer meg ezer példányban elkél, melly által ezerek szerezték tudományosságukat, 's melly miatt ezerek nem mehettek semmire, mellyel ezerek vesződnek még most is... Valljon nem érdemelne e' tehát e' könyv több gondot, munkát, utánalátást? Ha én erre kiváltsággal birnék, mint az egyetemi nyomda, azonnal újból szerkesztetnék egyet, 's a' mostaniból csak a' betüket hagynám meg; író-papírou adván ki, és tisztán, csinosan, nagyban, és olcsón.

II. A' katechismusnak classicitását tartalmára nézve kegyelettel bevallom; de kívánnám azt is mielőbb, egy jobb szerkezetű-, könnyebb fogalmazásu- és teljesebbel fölcseréltetni; mert nálánál nehezebb érthetőségű könyvet alig ismerék. Ennek magyarázatára theologus kívántatik; a' mi mestereink nem elegendők. Érthetlenségének tulajdonítom, hogy sok tanulóban olly kevés a' hit. A' gyermek is azon magyarázott kérdést tanulja szívesen, mellynek a' magyarázat segítség, de nem m i n d e n e. Azon fölül sok szükséges hiányzik belőle: „keresztény, isteni kegyelem“ stb. szavak' fejtegetése.

III. „Az ó és új testamentomi sz. historiának rövid sommája.“ Ez sem 7—10. éves gyermeknek való ám. Magyarázatnak kellene lennie, 's nehezebb fölfogásu az eredetnél. Különbén is semmi fölvilágosító jegyzetek nem találhatók benne. A' roppant alappal ellátott m. egyetemi nyomda e' tekintetben is több szolgálatot tehetne a' m. kath. anyaszentegyháznak. **Sebestény Vendel.**

Az elemi-tanodai nyilvános vizsgálatok.

Az elemi-iskolákban tartatni szokott nyilvános vizsgálatokra nem fordítatik annyi figyelem, mint az ügy'fontossága méltán megkívánja. Tapasztalásból tudjuk, hogy, főleg a' hol sok a' gyermek, mindnyájan nem felelnek. Ez nagy hiba; 's történi-jék bármilly oknál fogva, mi helyeselni nem tudtuk soha. Ugyanis a' jobb érzésű gyermekek örömetelven várván már eleve a' nyilvános vizgálat' napját, midőn tapasztalják, hogy, legalább fáradságuk' nyilvános elismeréseül, még csak föl sem hivattak, elszomorodnak, 's bizony előbbi szorgalmukkal némileg fölhagynak; a' hanyagok pedig, tudván, hogy a' tanító vagy az igazgató őket a' nyilvános vizgálatnál ki nem fogják hallgatni, minden intés, buzdítás mellett is hanyagok maradnak; vagy a' tanító' rendelkezéséből, nehogy szégyent okozzanak, ha netalán kikérdeztetnének, nyilvános vizgálat' napján a' tanodából egyenesen ki is tiltatnak. Továbbá történik sokszor, hogy a' gyermekeknek eleve megmondatik a' kérdés, mellyre felelend-nek a' nyilvános vizgálaton. *) Végre azt is tapasztaltuk, hogy több tárgyból mindig ugyanazon gyermekek felelnek. Illy nyilvános vizgálatból azután mikép tűnjék ki a' gyermekek' előmenetele? Valóban sajnos, hogy némelly tanítók olly könnyen veszik föl e' szent ügyet; 's meg nem gondolják, hogy ezen vakmerő szemfényvesztés által mennyire ártanak a' szüléknek, kiket olly kézzelfoghatólag csálnak meg; a' gyermekeknek, kiket nekik az igaz uton kellene vezetni: 's ők adnak példát a' hamisság-, ravaszság-, és csalfaságra; vég-re a' hazának 's anyaszentegyháznak, mellyeknek hiv. jó, erényes, munkás, igazszívű polgárokat képezniök kellene. 'S mi oknál fogva teszik ők ezt? Véleményünk szerint azért, hogy lássa a' kö-

*) Mindez, mint tudjuk, nem egyedül és kizárólag az elemi-iskolákat illeti. Sajnos, de való, hogy a' közönség' illetén ámitásának a' fensőbb, még legfensőbb tanító-intézetekben is helyet adnak, vagy legalább nem régen még adtak. Bár azóta e' visszaélés is egészen megszűnt légyen! De megszűnni csak akkor fog egészen, és mindenütt, ha a' próbatétek nem lesznek egyedül az emlékező tehetőség' nagyobb vagy csekélyebb voltát tanusító, 's a' tanítók és tanítványok' valódi gyötrelmére kigondolt productiók; ha a' szülék, előljárók ('s általában a' közönség.) elég fölvilágosodottak lesznek arra, hogy a' gyermek' értelmének 's itélő-tehetségének kifejlését, hasznos ismeretekbeni jártasságát, az egyes kérdésekre adott rövid, világos, és belátást tanusító feleletekből jobban tudják 's akarják következtetni, mintsem egész lapok, vagy ívek' tartalmának betűszerinti fölrecitálásából. De persze, a' meg nem szakadt kereplésből könnyebb következtetni, (mivel ehhez csak föl kell.) mint egyébből, arra, hogy: a' leczkáját „ugyancsak tudja.“ Szerk.

zönség, milly ügyesek a' tanításban; minthogy: „egyszem, de egyszem találtaték, ki derekasan ne tudott volna felelni.“ 'S ime milly kiméletlen vi-selet, milly illetlen fogadás ez a' hallgatóság iránt! 'S valóban azt gondolja ama' tanító ur, ki illy nyilvános vizsgálatot tétet, hogy az egész hallgatóságot aprilisbe küldi? Ej, ej! de nagyon csalatkozik. Nem történt-e már meg, hogy a' hallgatók közül is tett egy pár kérdést egyki, hol ennek, hol amannak; 's ki tetszett a' szeg a' zsákból? Persze hogy a' tanító urnak ez nem esett inyére; de hiában: meg kelle tenni; hogy ama' látszólagos nagy előmenetel, 's ennek előzménye, a' tanítói ügyesség, (?) kissé összeránczosodjék. — 'S uram' fia! illy nyilvános vizsgálat az igazgató jelenlétében, egész ünnepélylyel tartatik! — Valljon alkalmas-e az illy igazgató hivatalára? Ime! innen is kitetszik, milly fontos az igazgatói hivatal. — Szerény javaslatunk tehát, 1-ször: hogy legyenek bármilly számmal a' tanulók, — feleljenek mindnyájan, legalább egy tárgyból, habár keveset is. Ez a' szorgalmasnak ösztönül fog szolgálni; a' rest pedig tapasztalandja tunyaságának nyilvános megszégyenítettését, habár őt egy szóval sem feddené is meg az igazgató! Ekkép reménylhetni, hogy ő is magába térend, vagy ha javulni nem akarna, a' tanító őt a' nyilvános vizsgálati jelenetre utalhatja: mi bizonyára hatni fog a' gyermekre. De hogy minden gyermek feleljen, ne tartassék a' nyilvános vizsgálat 4. elemi osztályban, tehát szinte 400 gyermekkel, vagy talán többel is, 9-től 12-ig csak: azaz: 3 óráig (mint Pesten például); mert az illy eljárás, bármi egyéb inkább, mint nyilvános vizsgálat. Valóban, valahányszor hallók, hogy ekkor 's ekkor, e' vagy amaz elemi-tanodában nyilvános vizsgálat fog tartatni, mindig bosszonkodtunk; mert föl nem foghattuk, miért üznek a' nyilvános vizsgálatból illy nevetséget. 'S ezt épen a' kisdedeknél teszik; hol a' nyilvános vizsgálatot a' legnagyobb ünnepélylyel, méltósággal 's türelemmel kellene tartani! De ugy van az; mert sok városban uralkodik amaz ősi szokás, miszerint egy városi tanácsnok egyszersmind tanodai igazgató is. 2-ször: Az igazgatók azon legyenek, hogy a' nyilvános vizsgálatok ne csak látszassanak lenni azoknak, hanem a' szó valódi értelmében mindenkép azok is legyenek. Azért félre minden szemfényvesztéssel! Hisz tudjuk, hogy az anyatermészet, ajándékit nem egyenlő mérték szerint osztogatja; miért is minden gyermektől talpra esett feleletet várni, kábaság. Csak iparkodjék a' tanító a' tanítási időt mindig úgy fölhasználni, hogy öntudata neki méltó szemrehányást az iránt ne tehessen soha: 's megnyugodhatik lelkismere-tében.

A c s á d i J a k a b,
k. képezdei tanár.

Elmélkedések

az ünnep-és vasárnapi evangéliumok fölött.

Nagybőjti V. vasárnapra.

(Sz. János. 8. rész. 46—59. v.)

„Az időben monda Jézus a' zsidóknak: Ki bizonyíthat rám közületek vétket? Ha pedig az, a' mit nektek mondok, igazság: miért nem hisztek nekem? A' ki Istentől van, az hallgatja az Isten igéjét; 's ti épen azért nem hallgátjátok, mivel nem vagytok Istentől. Felelének azért a' zsidók, 's mondanak neki: Nemde jól mondjuk mi, hogy te samaritán, és ördögös vagy? Felele Jézus: Én ördögös nem vagyok; hanem tisztelem atyámat; ti pedig engem becselenséggel illettek. De én nem keresem az én dicsőségemet; van, a' ki keresse, és ítéletet hozzon. Bizony-bizony mondom nektek, ha ki az én beszédemet megtartja, az a' haláltól örökre ment lesz. Mondának azért a' zsidók neki: Most már látjuk, hogy ördögös vagy. Ábrahám ugyanis meghalt; a' próféták szinte meghaltak: 's te azt mondog, hogy a' ki beszédedet megtartja, az a' halált soha sem fogja megizlelni. Valljon nagyobb vagy-e te Ábrahám atyánknál, a' ki meghalt, 's a' prófétáknál, kik szinte meghaltak? Ugyan minek tartod magadat? Felele Jézus: Ha én önmagamat akarom dicsőíteni, ugy az én dicsőségem hiú; van, a' ki engem megdicsőítsen: az atya, kit ti Istenteknek vallotok. De ti őt nem ismeritek; én pedig ismerem őtet. 'S ha azt mondanám, hogy őt nem ismerem, hozzatok hasonló hazug lennék. De ismerem őt; 's az ő szavait megtartom. Ábrahám atyátok örvendett, láthatni napomat: látta, 's örült rajta. Mondának azért a' zsidók neki: Ötven éves sem vagy; és Ábrahámot láttad? Monda nekik Jézus: Bizony-bizony mondom nektek, mielőtt Ábrahám lett, én valék. Köveket ragadának azért, hogy rádobálnák: Jézus pedig elrejtve magát, kiment a' templomból.“

I. Az igazság szava keserü az azt megismerni vonakodóknak. A' zsidóknak is az volt. 's épen azért volt illyen, az ur Jézus' beszéde: mellyben hitetlenségüket szemökre hányta. A' hitetlenség ugyanis nem Istentől, hanem a' rossz lélektől, az ördögtől van. Az ártatlanság hívő: csak a' bűn gyanakszik. Az első embert is az ördög tölté be Isten iránti bizodalmatlansággal; az előbb boldog hívőből ő csinált boldogtalan kételkedőt, hitetlent. Azért minden, a' ki hitetlen, az ördögöt vallja, nem Istent, atyjának. Borzasztó; de igaz! Épen azért tudatá Jézus a' zsidókkal is, az okulásukra sikeretlenül pazarlott, számnélküli, szelidebb intések után, ezen keserü igazságot. „Ti az ördög atyától vagytok; 's a' ti atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Ó gyilkos volt eleitől fogva, 's az igazságban nem állott: mert nincs benne igazság. Midőn hazugságot mond, tulajdonából beszél; mert hazug, és atyja a' hazugságnak.“¹⁾ De az igazság hallása a' gonoszt csak bosszura hevíti; 's a' helyett, hogy okulna belőle, dühösségre fakad. Innen a' zsidók' elhatározása: megölni Jézust. „Most pedig engem megölni szándékoztok,“ mondja nekik az Ur,²⁾ „olly embert, ki nektek igazságot szoltam, mellyet Istentől hallottam. Ezt Ábrahám nem cselekedte.“ Pedig a' zsidók Ábrahámot vallák atyjoknak! Ábrahámot épen az Istenbeni hit és tántorithatlan bizodalom tette a' h i v ő k' atyjává; ³⁾ te-

¹⁾ Sz. János. 8, 44. ²⁾ U. o. 40. v. ³⁾ Sz. Pál. Rom 4, 3—11.

hát a' hitetlenek, az igazság' hirdetőinek gyilkosai, Ábrahám' ivadékainak hazugul nevezik magukat... Ez az ur Jézus' előrebocsátott szavainak tartalma; mellyek' befejezését az evangéliumi szakasz adja. 'S innen már érthető a' megérdemlett dorgálás' mázsányi sulyja; de érthető a' zsidók' bosszus felelete is: „Nemde jól mondjuk mi, hogy te samaritan és ördögös vagy.“ Az igazságos vádat, igazságtalan rágalommal akarják megerőtleníteni! Közönséges fegyvere minden rossz ügyet oltalmazónak. „Nemde jól mondjuk?“ kiáltanak. Pedig most is csak olly szemtelenül, és átalkodottan hazudnak, mint akkor, midőn az ördögök' fejedelméveli szövetséget először vetették az ur Jézus' szemére. Vagy mivel van több okuk az illy ocsmány rágalomra most, mint volt annakelőtte? Hol az újabb bizonyosság? Az egyedüli ok és bizonyosság most is abban rejlik, hogy az ur Jézus' szavaira felelni nem tudnak; tehát — rágalommal illetik ötöt. Ki nem volt valaha élteben illy nemű vitakozások' tanuja, talán vértanuja is? De ha az életben olly mindennapi rágalmak' nyilái ellen védpaist keres a' hívő, ne keresse azt másutt, hanem az ur Jézus' főnséges, isteni példájában.

II. A' zsidók, epés szivők, 's égő bosszujuk' egész fullánkját, sértett nemzeti gögők' egész mérgét azon rágalomban öntik ki, hogy az ur Jézust a' zsidó nemzet elleni gyűlölséggel vádolják (mivel a' 'samaritanus' nevezet ezt fejezi ki szájokban), 's a' rossz lélekkeli szövetséget vetik szemére. 'S az Ur az iszonyu rágalmat: „ördögös vagy," minden fölindulás nélkül fogadva, egész szelidséggel, e' rövid feleletben utasítja vissza: „Én ördögös nem vagyok.“ Vesd meg az ocsmány rágalmat, ártatlan voltodnak, minden illy megtámadások közt fölemelő öntudatában: 's megczáfoltad azt. A' czáfolat egész élted' folyamában, feddhetlen magaviseletednek boldogító, 's ellenségeidet megszegyenítő bizonyosságában fekszik: 's bár mindenha feküdjék! Igyekezzünk ugy élni, hogy a' rágalmak' hallatára, nyugodtak maradassunk; 's a' méltatlan vádak ellen, haugyan minket is érnek, (minthogy a' rágalmak' egyedül hazug szóban állnak) igaz tényekre hivatkozassunk. De ki teheti ezt? Mondhatja-e valaki közülünk, mit Jézus a' zsidóktól kérdett: „Ki bizonyíthat rám közületek vétkei?“ Nem; mi bűnös emberek, illyesmit nem mondhatunk; mert hiszen: „ha azt mondjuk, hogy bűn nélkül vagyunk, megcsaljuk magunkat, és ninesen igazság bennünk.“³⁾ De azon ártatlanságot, melly az emberi igazságot méltán kielégítheti, mindenki tartozik magáévá tenni; mert teheti. Isten' ítélőszéke előtt ugyan töredelmesen kell porba borulnunk; mit sz. Pál is tön: ⁴⁾ de azért igyekeznünk kell, mert lehet, azt is elmondhatni vele; hogy: „Öntudatom mivel sem vádol;“ és „rám nézve legkevesebb, ártalatok, vagy bármilly emberi törvényszék által elítéltetni.“ Ha a' világ méltatlanul elítél, és megfoszt érdemlett becsületünköt: elégedjünk meg, azt mondhatni az Urral: „Ti engem becsületlenséggel illettek. De én nem keresem az én dicsőségemet; van, a' ki keresse, és ítéletet hozzon.“

III. „Ki bizonyíthat rám közületek valamely vétkei?“ Ezt csak az ur Jézus kérthette; mi nem. Igaz ugyan, hogy a' nagyobb vétségektől mentek lehetünk, 's tartozunk is lenni; sőt igyekeznünk kell távoztatni a' legkisebbet is; de azért távol legyen tőlünk amaz elbizottság; mintha egészen jók volnánk már, hahogy világos gonoszságokat el nem követtünk. Távol legyen tőlünk amaz önhietség, mellynél fogva sokan, miben sem akarják magukat bűnösöknek vallani. Mit sem vétettél, mondod. Talán csak azért szólsz

igy, mert nem tartod bűnnek, mi valóban e' nevet érdemli? Oh ha gyengédebb lelkismeretű volnál, milly sokat fedeznél föl bensődben! A' lelkismerettel is ugy van a' dolog, mint testi szemünkkel: minél rosszabb ez, annál kevésbbé vesszük a' kisebb dolgokat, a' szennyet és moeskot, a' kissé elrejtett hibát, bárha nagyobbak' előzőjét, észre. De a' tiszta szemü nagyon is sokat lát ott, hol a' másik, rossz szemével, mit sem vesz észre. Az látja az elmulasztott jót, hanyagul végzett kötelességet, rossz gondolatot és vétkeket kivánságot is: mig emez csak a' tetemes botrányokat látja; 's hahogy illyenekbe szeme nem ütközik, hajlandó a' kevély pharizaeussal hálálkodni, hogy: „nem olyan, mint a' többi emberek;“ mig amannak érzelmét a' zsolttáros' szavai tolmácsolják: „Ha gonoszságaimat vizsgálod Uram: Uram, ki fog megállhatni előttem?“⁶⁾

IV. Tagadhatjuk-e, hogy mindaz, mit az Isten' igéje magában foglal, igazság? Ha pedig az Isten' mindenben igazat mond, és kíván tőlünk, miért nem hiszünk neki mindenben, 's teljesítjük akarátját? „A' ki Istentől van, az hallgatja az Isten' igéjét;“ örömet leli benne, és cselekedettel is megtartja. Jaj nekünk, ha reánk is illenek a' szavak: „ti épen azért nem hallgatjátok, mivel nem vagytok Istentől.“ Mert ezt tesz, az Isten' igéjét igazán hallgatni: azt cselekedettel is teljesíteni. Azért mondja az Ur, hogy: a' ki beszédét megtartja, az, és csak az lesz ment a' haláltól örökre; tudnillik a' léleknek kárhozatra vivő hálálától. Mi tudjuk, mi a' lélek' halála; mi tudjuk azt is, hogy millyen az élet, mellyről Jézus szól; 's csak a' minden szóban gáncsot kereső, aljas rágalmazási vágy, csak a' dühösség' fokára hágott ellenséges indulat érthette félre az Üdvevitőt annyira, hogy a' lélek' hallhatatlanságát bizonyító előadásában, a' testi halál' tagadását vélje láthatni. Keressük föl azért az élet' kuftejét, 's a' halál' elleni mentőszert, az emberi-nem' váltságára hozott keresztény kath. igazságban. Az, ki ez igazságot a' hitelenség és bűn' sejtésébe merült világnak föltárta, 's egyházának örök bizományul átadta, bármint botránkozzék is meg benne a' hitetlen, Ábrahám' előtt már létezett: mert ő az „élet' és igazság;“⁷⁾ melly örök. Ő az Atyával, ki öröktől fogva van, egy; ⁸⁾ mint ezt isteni hatalma, csudatetei, bölcsesége és végetlen szerepette tanusították.

V. Csak az igazság boldogít. Szeressük tehát az igazságot, és hallgassuk azt meg: habár ellenségünk volna is, a' ki mondja. Ha az aranyat elveszszük ellenség' kezéből is; miért ne vennők el az ennél becsesebbet, a' jobbat? Ne azt nézzük, ki mondja a' valót és igazat, hanem hogy mit mond. Ne azt nézzük, hogy sérteni akar-e a' mondottak által, hanem azt, hogy a' hallottat mire használhatni. Ha nem igaz, ugy csak az azt mondónak árt: de ha igaz, milly sokat használ, ha megismerni tanuljuk hibánkat! Jó, vagy rossz akarat mondatta-e vele, sérteni kívánt-e avagy használni: elég, hogy fölfedezé előtted a' repedést, mellyen az éltedet és minden vagyodat vivő hajóba a' víz, 's vele a' halál, ez ideig észrevétlenül beszivárgott; elég, hogy figyelmessé tett a' szikrára, melly házad' fedelébe kapott, azt, ha csak gyorsan el nem oltod, lángba borítandó. Nevezze magát bár ellenségnek, vagy ha az is: de a' mit mondott, az, ha igazság rád nézve, a' legnagyobb hálával veendő, és megbecsülhetlen kincs, mellyet csak az esztelen lökhet vissza magától. Az igazság ugyan, mint mondani szokás, gyűlölséget támaszt; de csak a' gyáváknál, a' kislelkűeknél. A' szemrehányást senki sem hallja ugyan szívesen; mert senki sem szeretheti saját rosszágát; senki sem találhat örö-

³⁾ Sz. Ján. I. lev. 1, 8. ⁴⁾ I. Korinth. 4, 3-4.

⁶⁾ Zsolt. 129, 3. ⁷⁾ Ján. 14, 6. ⁸⁾ U. o. 10, 30.

met benne: magát a szemrehányás- és vádraméltónak tudni. De jó-e, s hasznos-e valamit, a mi vesztünket okozza, nem tudni? Nem jobb-e, azt mielőbb orvosolni? S ezt teszi a böles, a hallott igazság segédelmével. Csak a megromlott, alacsony jellemek igyekeznek mindenkép eltitkolni a rosszat: kik a legnagyobb szerencsétlenségnek nem azt tartják, hogy ők tévednek, hogy ők hibásak, gonoszok, hanem hogy ezt mások tudják. Pedig mit használ végre is, az igazság ellen küzdeni? Az igazság, a való, örökre megmarad: a tévelygés, balvélemény, hiba és bűn ellenben, mindazon szűkkeblű szerencsétlenekkel, kik azokhoz nyakasan ragaszkodnak, meg fognak szegényülni. Ez a legvilágosabb jele, hogy szeretjük Istent, s az igazságot: ha ennek feddő szóját is tisztelet- és jobbulni akaró lélekkel hallgatjuk.

VI. Az örök igazság hallatára felbőszült gonoszok köveket ragadának, hogy Jézust elhallgattassák! Mintha azzal meg volna már az igazság ezáfolva, hogy elnémították! Minden, ki az ellene támasztott panasz- és emelt vádakra fölforr, dühbe jön, s az erőszak fegyvereit használja: szitkolódzásaival csak ügyének igazságtalansága mellett tanuskodik. Az, kinek igaza van, mindig nyugodtabb: mert lelkének ártatlanságát tanúsító, s az igazságtalan vád alól fölmentő bizonyágtételében megnyugvását lel: s ha vádoltatik is, megvizsgálja előbb, vajjon nincs-e valami igaz is a dologban. A szenvedélyes megtámadások ellenében, az igaz ember, a nyugott önvédelem fegyvereit használja: s hol ezek nem fognak, ott — a dühöngők elől kitér, mint Jézus. Milly könnyű vala Istennek, mond sz. Ágoston, a köveket ragadó gonoszokat megbüntetni: de ő a békétűrést akarja példájával ajánlani, nem pedig hatalmának tanujelét adni. „Elrejté tehát magát előlük, hogy meg ne kövessék. Mint ember, futott a kövek elől: de jaj azoknak, kiknek kő-szívöktől az Isten fut!”

Visszaadott kölcsön.

Ha jóttevésre nyílik előttetek alkalom, gyermekeim! így szólja egykor Böleseyné, gyermekeihez: soha se néztek az abból rátok nézve remélhető haszon-, dícséret-, vagy nyereségre: mivel az erre tekintet a különben legjobb cselekedetnek is minden erkölcsi becsét és Isten előtti érdemét elveszi, megsemmisíti. Vannak emberek, kiknek neveik minden aláírási iven ott pompáznak: s kik mégis durván utasítják el a hozzájuk közvetlenül folyamodó szerencsétlent. Ti ne kövessétek példájukat. Ti ne legyetek azok számából, kik egyedül azért mutatják magukat adakozóknak, hogy neveiket a hírlapok országszerte kikürtöljék: sem azon hiukéből, kik csak azért tesznek valamit, hogy rólok is beszéljenek: s kik jótékonyokul akarnak nézetni, holott nem egyebek, mint a világ ítéletének rabjai, vagy épen gógós dícsvágyók. A valódi jótékonyosság szelleme kerüli a szükségtelen nyilvánosságot; önkényt előzve meg a segélyre szorultak kérelmét, hogy őket a kéregetés szegényétől megmentse; nem is számol egyéb jutalomra, mint Isten tetszésére, s a jótett öntudatában rejülő boldogságra. Különbö egy nagy, és az emberi-nem történetében számtalanszor, a legérthetőbben nyilatkozó igazság, hogy a jótett ritkán marad e földön is érdemlett jutalom nélkül. Előbb-utóbb út a visszafizetés órája. Egy példát a sok közül ekkép mond el egy francia jeles író:

Belleville ur 1816-ban az udvarnál fényes és nagy jövedelmű hivatalt viselt. Az 1789-diki forradalom követ-

keztében vagyont elvesztvén, a Bourbonok visszatérével ismét visszanyeré, ha nem is előbbi gazdagságát, de hivatalának azon kedvezéseit, melyek számára fényeli életet és háztartást biztosítottak: ez utóbbit némileg kötelességeül is tévén. Helyezete ugyanis megkíváná, hogy nagy szállást, számos szolgálkát, kocsit és lovakat tartson: hogy vendégeket házában gyakran fogadjon, számukra nagy ebédeket, pompás estélyeket és táncmultságokat adjon: szóval, hogy egész jövedelmét illy hivatalos fényezésre költse. Három leánya volt: kiknek fényes nevelést adott. Bellevilléné asszonyság, mint jó anya, s a legmiveltőbb uri nők egyike, maga vezette gyermekeinek nevelését, ügyelt föl azok munkáira, s csepegteté szívökbe, szelidsége, tanácsai s főleg erényes példája által, a könyörület- és jótékonyágnak ama szép érzelmeit, melyek a gyermeki jó szívet nem kevésbbé szokták, mint a szülők jámborságát bizonyítani. A legidősb, Leonide nevű, mintegy tíz éves volt: élénk, kissé szeles: de mellette jószívű, s nagylelkű az adakozásban. Luiza, a második, úrbátor csak nyolcz éves, mégis meggondoltabb magaviseletű volt; szereté a tanulást és munkát, s ő viselé az okosabb szerepét a háznál. Mi végre a legfiatalabbikat, Feliciát illeti, ez esupa kényeső volt: kinek egy elszakadt húr, vagy szalag hasonlíthatlanul érdekesebbnek látszott mindig, mint a zene- vagy írásmesterek tanítása: s ki maga jószántából ugyan soha tü- vagy tollhoz nem nyult, sem könyvet kezébe nem vett: nem annyira restség-, mint könnyelműség- és gondatlanságból. S e gondtalanság a kötelesség teljesítésében, e figyelmetlenség, és komolyabb dolgokkal nem gondolás, a gyermekekben nagy hiba, veszedelmes egy tulajdonság. Mivel ezen idő az gyermekeim, melyben a jövendőre szükséges kineveket gyűjtenetek kell: melyben az ember éltebb korának szerencsétjét előkészíti; s biztosíthatja, maga és a hozzátartozandók számára, azon szellemi jóllétet, megelégedést, és vigasztalást, mely az élet viszontagságai közt, sokszor minden egyéb javak elveszte után, egyedül menthető meg a közös hajótörésből. De azért ne gondoljátok, mintha a kis Felicia rossz indulatu, s kiállhatatlan gyermek volt volna. Épen nem; sőt igen is kedves kis leány volt, de könnyelmű: kinek ügyes vezérre vala szüksége. Ő talán nem jött volna soha magától arra, a mi jó és dícséretes: de miután arról, mások figyelemzete után, értesült, azt egész gyönyörűséggel teljesítette.

A munka ideje három kis leányunkra nézve akképen volt fölosztva, hogy naponkint mintegy négy óra jutott pihenésre és mulatságra. Reggel a házi kertbe mentek le játszani: hol mindeniknek egy kis ágy volt kimérve, melyet kiki maga mivelt: s melybe a leányok virágokat, eper és egres bokrokat ültettek: — s elgondolhatjátok az öröm nagyságát, melyet éreztek, midőn anyjoknak egy, saját kertjekben szedett virágokból kötött bokrával, vagy egy eszébe eperrel kedveskedhettek, melyet maguk öntöztek, s láttak érsre jutni. Különbö egy, a szülők bizodalmit bíró nő társaságában, naponkint ki is kocsiztak avagy sétáltak: s illyenkor rendszeren a Tuileriák, vagy elysiumi tér, voltak azon helyek, hol az ebédelőtti órát töltötték. Egy szép téli napon 1818-ban, szinte kimentek, jól felöltözve, betakarva, sétálni. Tanítóik mindnyájan meg voltak velök elégedve; s anyjok, e fölötti örömeben, pár darab ezüst pénzzel ajándékozta meg őket, hogy azon, utjokban süteményt vegyenek. Jó kedvvel, és örülve, mint gyermekek szoktak örülni, kik jól végzett dolgaik után semmi szemrehányást sem éreznek magukban, mentek a főváros utzáin; mignem az elysiumi mezőket elérték: hol az addigi, illedelem által megkivánt, feszesebb magatartást kissé

szabadabb mozgással válthatták föl, 's elhagyván a gondviselőné' kezeit, futolni kezdenek. Darab ideig mulatták így magukat, midőn egy távolabb, 's magános fásor' végében, az árokszélen, egy még fiatal, de a nyomor által egészen száraz- és halaványnya lett nőt vevének észre, ki a legnagyobb inségben látszott lenni. Nagy könnyecseppek hulltak alá szeméből egy, csak néhány hónapos kisedre, melyet megmelegítendő, kebeléhez szoritott: merevült kezei alig bírván összetartani a ritka szövetű ruhát, melybe burkolá, 's mellynek avult volta és számos foltjai, nyilván hirdetésként birtokosának szánandó elhagyatottságát.

Leonide, ki első látta meg a szegény nőt, megütődve állott meg illy nagy nyomoruság' szemléletére, 's mielőtt egészen elgondolta volna, mit tegyen, erszényébe nyúlt, 's abból egy tizezt véve ki, azt a szerencsétlennek nyujtá. Luiza hasonlót tön. A kis Felicia pedig, kit a játék' heve kissé messzebb vitt, 's nem látva körében testvéreit, futva jött nyomukban: a szegény asszonyhoz érvén, annak ölébe erszényének egész tartalmát kiüríté, melly arra volt szánva, hogy visszajövet Felixnél, a párisi kalácsütők' leghiresbikénél beszéljon.

A fiatal nő nem mondott köszönetet; de az arcára szökött gyenge pirosság, a hátatéljes pillanat, mellyel rezgő könyein át, a leányok' tettét kísérvé, a homlokán sugárzó öröm, többet fejezének ki, mint mennyit bármilly szép szókkal mondhatott volna...E' pillanatban a nevelőné hívá őket; 's a leányok eltávoznak: de nem úgy, hogy utjokban több izben vissza ne fordulnának, a szerencsétlen anyát meg-megnézve: ki feléjük esőkkel borított kisedét tartá: mintegy mondva, hogy nekik köszöni e csecsemőnek életben maradását, 's az éhhaláltól megmenetetését. Pedig mit a jószívű gyermekek adhattak, mindössze is kevés volt: de elegendő mégis arra, hogy a kisednek a nő melegebb takarót, a többieknek pedig otthon, kenyéret vehessen.

Ti, kedves gyermekeim! megszokva a jóllétben élés' kellemeit, nem is képzelitek azon fájdalmakat, mellyek egy inségre jutott családtya, vagy anya' kebelét eltöltik; ti nem tudjátok fölfogni, mi szörnyű dolog legyen egy anyára nézve, hallani kisede' sikoltozását, és nem tudni annak eledelt adni: látni didergését, és nem tudni, mivel betakarani: hogy a füttetlen szobában legalább melegen fekhessék. Óh bár soha se is kelljen megtudnotok! De ha szegényt láttok; ha főleg egy anya nyujtandjafelétek kezeit, és kenyérré válót kérend gyermekeinek: ne maradjatok siketek esdő szavaira: 's jusson eszetekbe a történet, mellyet elbeszéllek. Gondoljatok arra, hogy azon csecse-becse és nyalánkság' árán, mellyet magatokon meggazdálkodtok, egy egész családnak több napi gyötrelmeit szüntethetitek meg.

Természetesen, a közbejött esemény, az olly vigan kezdett sétára némi buskomorság' leplét vonta. Még a kis Felicia is komolyabbá lön; a szaladgálás megszűnt, 's a három testvér észrevétlenül közeledett egymáshoz. Mindhármát azonegy eszme foglalkoztatá: 's a nélkül, hogy szólnának, érteni látszottak egymást. 'Szegény asszony, igen nagy nyomoruságban látszik lenni:' mondá végre Luiza. 'Ugy van,' válaszolá Leonide: 's én azt hiszem, hogy az a mit mi adtunk neki, nem elegendő inségének enyhítésére.' 'Menjünk hozzá vissza,' kiálta föl a kis Felicia. 'Nekem ugyan nincs több pénzem; de megmondjuk neki, hogy jöjjön hozzánk; hisz az atya és anya olly jó; nekik sok pénzök van; 's annyit fognak adni, a mennyi csak szükséges.' A gondolatot a két idősb testvér is helyeslé, 's azonnal viszasietettek az árokhöz. De a szegény nő már nem vala ott. Mindenfelé nézték; de sehol sem akadtak nyomába. Ez méginkább elkedvetleníté a gyermekeket, 's még szomo-

rubban hangolva, indultak haza felé. Megérkezéskor tudni akará Bellewillené asszonyság, hogy mint mulatták magukat, és mire költötték pénzüket; midőn Leonide elmondá, a' mi történt, 's az a fölött érzett szomorúságot is, hogy a szegény asszonyt többé meg nem találták. 'Óh mama! ha látad volna azt a szép kis gyereket; melly igen kellett annak fázni! Csaknem egészen ruha nélkül volt: 's kis lábai egészen veresek voltak a' hidegtől. Nekünk ugyis annyi ruhánk van; mi adhatnánk neki egyet.' Bellewillené asszony megölelé gyermekeit, 's megígéré, hogy más nap velök együtt menend ki, 's ha a' szegény nőt föllelik, meg fogja látni, mit tehet javára.

A három nővér' beszélgetéseinek tárgya egész estve csak a' szegény nő volt: 's kiki pompás terveket készített, hogy irántai nagylelkűségét tanusithassa. Luiza késznek nyilatkozatá magát, a' kisedet olvasni tanítani, mihelyt arra elég idős lesz; Leonide a' fejjéruha-nemük felőli gondoskodást vállalta magára; Felicia pedig egész esomó játékot és édességet rakott össze, mellyel a' kisedet megajándékozni kívánta. A' napot örömtelven fejezék be. Mert mikor az ember jószívű, már az arrai gondolat is gyönyörűséget okoz, hogy valami jótett lesz végrehajtandó.

Másnap a' három kis, szeretetreméltó testvér, jóval előbb föl vala készülve, hogysem a' sétálásra szabott idő megérkezett. Zsebeik és kosarkáik telve valának mindenféle apróságokkal, mellyeket kis kegyenczőknek szántak: 's végre anyjokkal utnak indultak. — Ujabb kedvetlenség! A' szegény nő nem ült a' helyen, mellyet előbbi napon elfoglalt. Bellewillené asszonyság kérdezősködött némelly, közelebb lakóknál iránta; de ki sem tudott róla. Csaknem egy egész hétig, naponkint eljöttek e' tájra; de soha sem voltak szerencsésebbek. Lassankint a' benyomás is elveszté erejét, mellyet az első találkozás a' leányokra tön: 's a' szegény asszony kisedével együtt már-már feledésbe jött, midőn egy napon a' három nővér, anyjokkal együtt látogatásba kocsizván, a' kis Felicia egyszerre fölkiáltott: 'Ahol van ni!' A' szegény asszonyt látta, gyermekével: ki ezáltal elég csinos, nagy kendőbe volt betakarva. Bellewillené asszonyság megállítatá hintáját, 's megtudatá a' szegény nő' nevét és lakását, inasa által; ki azon válaszzal jött vissza, hogy: Cloquet özvegyő lakik Coquenard-utszában, 30-dik szám alatt, az ötödik emeletben.

Másnap Bellewillené asszonyság egy régi, tisztátalan és roskadozó ház' setét, tekerdő lépcsőzetén haladt föl gyermekeivel: 's elérvén a' legfelső emeletre, ott egy rossz ajtón kopogtatott. Az ajtó megnyilt, 's egy tizenhárom éves fiu lépett ki rajta. Ámbátor e' padlásszobában olly tisztaság uralkodott, minőt a' szegénység' hasonló lakjaiban nem igen láthatni, a' nyomoruság mégis mindenütt észrevehető volt. A' padolatra terített szalma az egész családnak ágyul látszott szolgálni. Egy szu-ette pad, és a' szoba' egyik szegletében álló faláda, tevék az egész butorzatot. Midőn kis barátaink beléptek a' szobába, az anya épen térdein ringatá síró magzatát; a' szalmán két idősebb gyermek ült, kezökben egy darab, száraz, fekete kenyérral, és ettek. A' tizenhárom éves fiu elrongyolott mellényének foltozásával látszott bajlódni. — A' szegény nő megismerve kis jótévőt, elébök futva, ekkép kiálta föl: 'Ah kisasszonyok, mily szerencsés vagyok, hogy önöket újra láthatom! Most legalább megköszönhetem önöknek szíves adományukat. Gyermekeim' életét önök mentették meg! Ezt mondva, térdeire esett előttök, és sűrű könnyek hulltak szeméből, míg az alatt a' leányok' kezeit sorra csókolgatá! 'Jó asszony, monda Bellewillené, gyermekeim beszéltek magáról: 's megindulva szomoru sorsa fölött, ohajtják annak

jobbrafordulását: miben én is segítségökre kívánok lenni. Valljon e' gyermekek mind a' magái? „Igenis asszonyom, e' négy fiu mind az enyim. Atyjok nincs-többé, 's én gyenge asszony, alig vagyok képes nekik kenyeret adni. Oh asszonyom, bár soha se érezze, hogy mi az: gyermekeit szenvedni látni! Tördülés ez az ember' szívébe. Pedig a' jó Isten látja, hogy megteszek mindent, a' mit csak lehet, értök. De a' mit én kereshetek, az olly kevés: a' kenyér pedig olly drága!...“ Ekkor a' lábából, még mindig sirva, egy csomó írást vón elő, melyet Bellevillének nyújtott. „Ime az általam mondottak' igazságát bizonyító tanulevelek. Férjem katona volt: 's a' császári táborozásokban szinte részt vett. A' szolgálata felől tanuskodó bizonyáslevelek mutatják, hogy magát mindenkori becsületesen viselte. Két éve, hogy a' testőrsereg elbocsáttatott, 's ő is nyugdíjaztaték. E' kis nyugdíj, ahhoz csatolva, melly neki a' becsületrend' keresztje után járt, kissé könnyebbitett életmódunkon: de ennyi gyermek mellett még sem volt az sok. Ugyanazért férjem a' kőművesi munkát vevé újra elő, mellyel olly régen fölhagyott; azonban szegényre nézve a' kívánság, hogy gyermekeinek többet szerezhessen, szerencsétlenül ütött ki: egy napon egy régi épület' kijavitása körül foglalkozván, egy kellőleg nem támogatott fal leomlott, 's őt is eltemette. — Képzelteti fájdalommat! Olly nagy volt az, hogy két hónapig életem veszedelemben forgott: végre e' nyomorult kised született, 's nagy időbe telt, míg valahogy helyreállhattam. A' nyugdíj és becsületrend' után járó segély, férjemmel együtt kimultak. Négy gyermekemmel egészen magamra valék hagyva. Mihelyt fölkelhettem, munkát menék keresni. Varrni jól tudok: 's így éjjel-nappal dolgozva, csak kereshettem valamit: de a' folytonos munkában szemeim elgyengültek, 's egy időre kénytelen voltam a' varrással fölhagyni. Szerény szobabutorzatunk' eladásából csak megkerült élelmünk: de miután mi sem volt eladni valóm, újlag dologhoz akartam fogni. Azonban korábbi megrendelőimet elvesztettem; szemeim folytonos gyengesége nem is engedett sebesen dolgozni: 's így végre ezen keresetmódtól végképen elstem. Gyermekeim kenyeret kértek, és szívem majd megrepedt, hogy nem adhattam. Ama' napon, mikor jó és nagylelkű kisasszonyaival találkoztam, mindent nélkülözve, szívemben kétségbeeséssel, koldulásra szántam el magamat: hogy legalább az ez uton nyert pénzen kenyeret vehessek. Oh asszonyom! e' kint nem képzelteti ember. Szükség, hogy sirni lássa gyermekeit, ki magát e' lealázó lépésre elszánja. Némelyek által elutasítva, mások' részéről becsületlenítő szölkkel is illetve, fejem egészen megzavarodott, 's már odáig jutottam, hogy amaz árokszéiben, az erőszakos halál' borzasztó gondolatával kelle megküzdenem, midőn az ég megkönyörülve sorsomon, e' három kis angyalt küldé vigasztalásomra. Sem erőm, sem tehetségem nem volt akkoriban rá, hogy csak köszönetet is mondhasak: a' szó elhalt számban, az öröm elfojtá keblemet; mert hiszen gyermekeim kenyeret valának kapandók. Elmentem bevásárolni a' szükségeseket: azt is, mivel e' kisedet betakarhassam; 's csak azután jutott eszembe, hogy az adományt még meg sem köszöntem: de minden estve imádkoztam Istenhez, hogy jutalmazza meg őket érte; 's annál nagyobb jelenleg örömem, hogy viszont láthatom őket.“

Az elbeszélés' folyta alatt a' három testvér' szemei gyakran könybe lábadtak. Bellevilléné asszonyság is meg volt indulva; 's egészen ellágyult hangon tevé a' szegény nőt földre bizonyossá, hogy ezentul nem lesz oka, hasonló nyomoruságba jutástól félnie; mire néhány darab ezüst pénzt csusztatva kezébe, azon ígérettel vón

bucsut tőle, hogy gondja lesz neki sorsának javítására. Midőn pedig maga volt leányaival, kérdé őket, hogy mit szándékoznak e' nyomorult család' inségének enyhítésére tenni. Ő, mondá, e' jótékonyásznak egész érdemét nekik akarja föltartani; 's azért gondoskodjanak valamely mód-ról, melly által a' szegényeket eme' borzasztó inségből kiragadják, a' nélkül, hogy az, naponkinti tanulásukban hátráltatást szülne.

Ugyanezen nap' estvéjén kis barátnéink egy gyermeki multságban vőnek részt, hol kis sorsjáték is vala rendezve; ugy hogy mindenik gyermek kihuzott valamely számot: 's az ahhoz csatolt nyereményt, holmi édességek és más apróságokból állót, megkapta. Ez eszme Leonide' fejében hasonlót támasztott: hazaérvén ugyanis, a' következő javaslattal lépett föl testvérei előtt: „Nekünk naponkint négy óráig tartó szünidőnk van: nem találjátok-e ezt soknak?“ Feliczia nem osztozott ugyan e' véleményben; de mégis végighallgatta a' tervet. „Határozzuk el magunkat rá, hogy egy részét kis himzési munkák' előállítására fogjuk fordítani; mellyeket havonkint ki fogunk egy-egy huszasos jegyekért játszani. Azok közül, kik atyánkhöz látogatásra jönnek, bizonyosan senki sem fogja magát kivonni, és vásároland egyet: az e' kis kereskedésből bejött összeget azután kis gyámoltjaink' ruházása- és nevelésére fordíthatjuk.“ A' gondolat igen tetszett a' két kis nővérnek, kik azonnal a' munkához akartak fogni. „De e' végre szükséges, folytatá Leonide, hogy bizonyos szakmányt vállaljunk magunkra, és soha, semminémű szín alatt se engedjünk mindaddig pihenést magunknak, valamig csak a' kiszabott munka el nem lesz végezve. Meglássátok, hogy czélunkat érjük.“

Bellevilléné asszonyság helyeslé gyermekeinek tervét; 's ezek már más nap azonnal megkezdék apró munkáikat: készítvén esinosan és gondnal himzett tű- és óravánkusokat, erszényeket, szalagesokrokat, kosarakat... szóval, mindenféle olly kedves csekélységeket, mellyek' izletes előállításához a' nők olly igen értenek. A' munka legnagyobb buzgalommal folyt; 's a' leányok közül az hitte magát legboldogabbnak, a' ki legtöbbet és hamarább tudá készíteni. Sokszor még a' multság végetti kirándulások- és megszokott sétáikról is lemondtak, esakhogy valamely megkezdett új darabot bevégezzenek. Végre elérkezett az idő, hogy a' sorshuzást meg lehetett kezdeni. Belleville ur nagy estélyt adott, és minden barátjait meghívta. A' terem' közepén, egy szőnyeggel fedett asztalon, a' három nővér egész művészi csinnal helyezé el kis remekeit, mellyek az egész társaság' csudálatát vonták magukra. Ekkor Leonide elmondá a' szegény család' történetét; előterjeszté az annak fölsejlesztésére kigondolt tervet, és mindenkit megkínált sorsjegyekkel. — Nem szükség mondanom, hogy azok milly jó keletre találtak. A' nemeslelkű szándékot az egész társaság' hő méltánylással fogadá; mindenki dicséré azt: és a' sorsjegyek' száma nem volt elegendő. Belleville ur' ismeretsége többnyire gazdag urakból állván, a' sorsjáték' jövedelme nagyobb lett, mint sem a' testvérek előre gondolták: mi őket elkezdett munkájoknak csak annál nagyobb buzgóság- és kitartással folytatására lelkesítette. Példájok fiatal barátnéik' néhányát is arra bírá, hogy őket nemes törekedésükben gyámolították; 's így a' szegény család' javára szánt összeg havonkint tetemesen növekedett. — Kis idő múlva, a' Belleville kisasszonyok' nemes önfeláldozása' következtében, a' szegény özvegy' szobájában az előbbi nyomort, boldogító jóllét váltá föl. Gyermekei jól valának öltözve; saját egészsége helyreállítva; legöregebb fia mesterség' tanulására kiadva: ugy hogy végre magát egészen szerencsésnek érezte. De végetlen volt a' kedves leá-

nyok iránt kebelében táplált hálaérzete is; melly őt arra bírta, hogy egy sorshuzás' alkalmával, esinosan öltözött fiával együtt, az ezt örömet elnéző szolgák' segedelmével, a' társalgási terembe lopódzott, 's ott a' meglepett uri vendégek előtt, előbbi nyomorát szivrehatóan leírva, a' jó kisasszonyok iránti háláját, mindenkit elzékenyítő szavakkal nyilatkoztatta ki. A' megható jelenet alkalmat adott rá, hogy a' jótékony nővérek, nemes tettök' első nyilvános jutalmát az egész fényes társaság' szerencsekívánataiban leljék; 's neveik mindenütt akkép említettessenek, mint a' leg-tiszteletreméltóbb emberszeretet és irgalmasság' példányképei: melly dicséret- és közelismerésre Bellevilléné asszonyosság sokkal kevélyebb vala, mint az e' jutalomra nem is számolt leányok.

Több év mult el illy módon, a' nagylelkű jótéviség' kitarító gyakorlatában, a' nélkül, hogy a' fölserdült nővérek' buzgalma fogyott volna. Közbenjárásukra, az özvegynek valamennyi fiai alkalmaztatást nyertek. Ferencz, a' legidősb, mint értelmes és bátor, munkaszerető fiu, csak hamar jómódu iparossá vált. Szerénysége és tanusított becsületessége által főnökének, egy nagy iparintézet tulajdonosának, bizodalma annyira megnyerte, hogy midőn az 1828-ban, a' magánéletbe kívánt visszavonulni, az egész gyár' vezetését rá, mint társul vett részvényesre bizná. 'S Ferencz olly jól vitte dolgait, hogy két esztendő mulva kifizethette főnökét, 's magát egy, Páris' közelében levő nagy iparintézet' urának tudhatta.

Megjött a' juliusi forradalom: mellynek Belleville ur is áldozatává lön. Egész szerencsétét az udvarnál viset hivatala tévén, ennek vesztével, ő is vagyonbukottá lön; 's azok' hasonló sorsa, kiknél megtakarított pénzei letéve valának, őt tökéletes pusztulásra juttatta. Az egymást érő veszteségek fölötti bánata keserűséggel tölté meg szívet, és egészségét annyira aláásta, hogy felesége- és gyermekeinek jövője miatti aggodalmában meghalt. Így lön Bellevilléné asszony maga is özvegy- és szegényné; ki miután a' férjét terhelő minden köteleztetéseknek eleget tön, minden vagyonától megfosztottnak látta magát, 's az előbbi fényt rögtön nélkülözéssel lévén kénytelen fölserélni, egy távolabb eső szerény lakba vonult vissza; hol erényes és valóban mivelte leányai, őt és magukat saját kézi munkájokkal táplálták. Bellevilléné asszonyosság' egyedüli fogalatossága az lön, hogy számukra megbízásokat keressen. De a' szörnyű rázkódások után, mellyek közt az egész status-épület összeomlott, nehéz volt ezt is találni!... 'S illy szivrepesztő gondok és szomorú kilátások közt ült egy napon a' bus özvegy; leányaira vetvén szeméit, kik őt hiában igyekezének nyájas szavaikkal vigasztalni: midőn kívül a' esengetyű megszólalt. Feliczia, ki ekkor már felnőtt kisasszony volt, ment ki, az ajtót megnyitni; 's ugyanazon perczen Cloquet nő, 's négy fiai toppantak be a' szobába.

Ferencz előrelép, most már egész ur, jóllehet egyszerűen, de gonddal öltözve, 's: „Asszonyom!” úgy mond, „ámbátor e' szállás kissé kényelmesebb, hogysen a' coque-nard-utcai padlásszoba volt, mégis azért sem önhez, sem e' jó kisasszonyokhoz nem illő. Én tudom mindazon szerencsétlenséget, melly az asszonyosságot érte; ön egész vagyonát elvesztette; ahhoz pedig nem lön szokva, hogy élelmét kézimunkájával keresse. Ne is mondassék soha, hogy Cloquet Ferencz háládatlan volt. Mi jelenleg szerencsések vagyunk. Mindazt, a' mivel bírunk, önnek köszönjük. Ha szegény anyám öreg napjaiban boldognak érzi magát, ez egyedül ön' műve. Ha testvéreimnek van módjuk, becsületesen elélni, ezt ismét egyedül önöknek köszönik. Ön esa-

ládja volt az, melly az enyimet boldoggá tette: most rajtunk a' sor, hogy a' kölesönt visszaadjuk. Kézműgyárom lehető legjobb előmenetelnek örvend; fekvése a' legkelle-mesebb vidéken van; ön ott tiszteltetve 's mindennel ellátva fog lakhatni; 's balsorsában némi vigasztalására szolgáland, ha maga körül megannyi boldog embereket fog látni, kiket ön tett azokká. Harmadnapra eljövök, önt magammal viendő. Nemde asszonyom, úgy lesz? Én ezt már mint bizonyost akarom nézni.“ — „Barátim, felele Bellevilléné asszonyosság, én a' maguk' ajánlatán épen nem csudálkozom: az engem mélyen meghat, és gazdagon megjutalmaz mind-azért, mit ama' boldogabb időkben magukért tehettem; de hiszen mi négyen vagyunk: és én reményem, hogy kis bá-torsággal lépve a' jövő' elébe, találunk módot életünk' fön-tartására, a' nélkül, hogy bárkinek terhére lennénk. Higye el, hogy ajánlatáért igen nagy köszönetet mondok.“ — „S midőn e' szép kisasszonyok,“ szakítá élénken, szavait fél-be az özvegy nő, „erszényeiket kezeimbe kiürítették, én nem mondtam nekik köszönetet érte; midőn tiz egész év' folyta alatt megfoszták magukat örömeik- 's mulatságaiktól, hogy boldogulásunkra munkálhassanak, mi nem utasítottuk e' jóságukat vissza... Óh asszonyom, ha nem is magáért, te-gye meg legalább ő érettök! Ön nem tudja ugy, mint én tudom, milly keserves állapot az, ha házról-házra kell mun-ka-keresés végett járni!... Maguk is jó kisasszonyok, be-széljék rá édes anyjokat, hogy fogadja el az ajánlatot: és mi önöknek ezért nagyobb hálával fogunk tartozni, mint mindazon jóért, mellyet velünk ezen egész idő alatt tettek.“ Ekkor az özvegy nőnek minden fiai körülvették Bellevilléné asszonyosságot, és összetett kezekkel kérék a' beleegyezésre; 's miután a' kisasszonyok, kik az anyjokrai tekintetből in-kább fájlalták vagyonuk' elvesztét, hogysen önmagukért, szinte hozzácsatolák kérelmeket: — Bellevilléné asszony-ság engedett végre. — 'S most az anya és három leányai, nyugodtan és boldog melegegdedésben élnek Cloquet Fe-rencz' lakában: hol magukat hasznosokká tudják tenni, 's napjaikat, hajdani gyámoltjaik' nyiltszívű jóakarata és hál-adatossága, lehető legkellembekké varázsolják.

Látjátok innen gyermekeim, mint lön ama' kis leányok' jótékonyossága, mind maguk, mind pedig édes anyjok' sze-rencsének okává! Ők bizonyára soha sem jöttek azon gondolatra, hogy ama' nyomorultak, kiket egy padlásszoba' szalmáján láttak feküdni, egykor még vissza is fizessék az irántuk tanusított kegyességet: de az isteni gondviselés' utjai csudálatosak és előre nem láthatók! Nincs olly sze-rencsés állapot, olly kincs, és uraság, mellyet el ne lehet-ne ez életben veszteni; nincs olly magas polez, mellyről a' haladó le nem eshetnék. Tegyetek annakokáért jót az ügyefogyottal, bármilly sorsu legyen is az; mert, mit ujo-lag ismétlek, előbb-utóbb minden jótett elveszi jutalmát.

Emlékmondatok.

A' becsület olly pénz, mellyen többet vehetni, mint bármilly más pénznemen. De vele is ugy van az ember, mint más pénzzel: csak az veszi el, a' ki becsét is méri; valamint adni is csak az képes, a' kinek van.

Soha se szégyeneld, megismerni tévedésedet. Ezt megvallva, csupán azt bizonyítod, hogy ma már okosabb vagy, mint tegnap voltál.

A' türelem keserű egy fű; de gyümölese, mellyet terem, édes.

A' jótettet homokba, a' bántalmakat érzembe szokták az emberek emlékezetül bevésni. (Jugendblätter.)